

Hüljatud

teatri peatoetaja

154. hooaeg

VANEMUISE TEATER koostöös
CAMERON MACKINTOSHIGA
esitleb uut lavaversiooni
BOUBLIL'I ja SCHÖNBERGI
muusikalist

THEATRE VANEMUINE by arrangement with
CAMERON MACKINTOSH
presents a new production of
BOUBLIL and SCHÖNBERG'S

Hüljatud

Les Misérables

Põhineb VICTOR HUGO romaanil / Based on a novel by VICTOR HUGO

Muusika / Music by CLAUDE-MICHEL SCHÖNBERG

Laulusõnad / Lyrics by HERBERT KRETZMER

Originaaltekst prantsuse keeles / Original French text by
ALAIN BOUBLIL ja/and JEAN-MARC NATEL

Täiendavad tekstid / Additional material by JAMES FENTON

Orkestratsioonid / Orchestrations by JOHN CAMERON

Täiendavad/uuendatud orkestratsioonid / Additional orchestrations
CHRISTOPHER JAHNKE, STEPHEN METCALFE ja/and STEPHEN BROOKER

Originaali kohandanud ja lavale seadnud / Adapted and originally
directed by TREVOR NUNN ja/and JOHN CAIRD

Muusikal / Musical

Hüljatud / Les Misérables

Lavastaja / Director
SAMUEL HARJANNE (SOOME/FINLAND)

Muusikajuht ja dirigent / Musical Director and Conductor MARTIN SILDOS

Dirigent / Conductor TAAVI KULL

Kunstnik / Set and Costume Designer KARMO MENDE

Koreograaf / Choreographer
GUNILLA OLSSON (ROOTSI/SWEDEN)

Valguskunstnik / Lighting Designer
PETRI TUHKANEN (SOOME/FINLAND)

Helirežissöör / Sound Designer TOOMAS PAIDRA

Repetiitor / Repetitor MATTHEW JAMES JORDAN

Kontsertmeistrid / Concertmasters ELE SONN, KATRIN NUUME

Peakoormeister / Head Chorusmaster ALEKSANDR BRAŽNIK

Koormeister / Chorusmaster KRISTI JAGODIN

Laste ettevalmistus / Children's Vocal Coaches KATRIN NUUME

Inspitsient / Stage Manager MEELIS HANSING

Lavastaja assistent / Director's Assistant BIRGIT LANDBERG

Produtsendid / Producers
MARIKA GOLDMAN, HELI ANNI, KÄTLIN HOOP

Tõlge / Translation
KIRKE KANGRO, VILLU KANGUR, TÕNU OJA, LEELO TUNGAL

Esietendus 25. novembril 2017 Vanemuise suures majas
Premiere on November 25th 2017 in the Vanemuine Theatre Grand Building

Osades / Cast

Jean Valjean — MIKK SAAR (KÜLALISENA/GUEST)

Javert — TAMAR NUGIS (RAHVUSOOPER ESTONIA/ESTONIAN NATIONAL OPERA)

Fantine — NELE-LIIS VAIKSOO (KÜLALISENA/GUEST)

Cosette — LIISA PAJUSAAR (KÜLALISENA/GUEST)

Marius — KAAREL TARGO (MUST KAST)

Eponine — KÄRT ANTON (KÜLALISENA/GUEST)

Enjolras, Bamatabois — RASMUS KULL

Madame Thérnardier — HELEN HANSBERG

Monsieur Thérnardier — LAURI LIIV (KÜLALISENA/GUEST)

Gavroche — ATS ESKOR VÕI/OR AURIS ALLAN LEPPIK

Väike Eponine/Young Eponine — VANESSA KALLAS VÕI/OR GRETE METSPALU

Väike Cosette/Young Cosette — SIMONA LAURI VÕI/OR SUSANNA SOOSAAR

Piiskop/Bishop — OLIVER TIMMUSK

Courferac — IMRE ÕUNAPUU (RAKVERE TEATER/RAKVERE THEATRE)

Combeferre — RISTO ORAV

Montparnasse, tudeng/student RUUDO VAHER

Feuilly — NORMAN SALUMÄE (KÜLALISENA/GUEST)

Joly — KRISTJAN HÄGGBLOM

Grantaire — MIHKEL TIKERPALU (KÜLALISENA/GUEST)

Lesgles — OLIVER TIMMUSK

Jean Prouvaire — EGON LAANESOO

Fauchevelant — RAINER AARSALU

Mayor Domo, kupeldaja/pimp — ALO KURVITS

Vale Valjean, Claquesous — ARTUR NAGEL

Madame Magloire — ELIN KAIV

Madame Baptistine — SIIRI KOODRES

Vanemuise ooperikoor, sümfooniaorkester ja bänd /
Vanemuine opera choir, Vanemuine Symphony Orchestra and band

Muusikali „Les Misérables” litsents kuulub Music Theatre International´ ile (MTI) koostöös CAMERON MACKINTOSH LTD-ga / „Les Misérables” is licenced by Music Theatre International (MTI) by arrangement with CAMERON MACKINTOSH LTD.

„Vabadus viib rahva barrikaadidele” (*La Liberté guidant le peuple*) on prantsuse romantistliku maalikunstniku **Eugène Delacroix** 1830. aasta Juulirevolutsioonile pühendatud maal. Selle ülestõusuga kukutati Prantsuse kuningas Charles X.

„Kindral Lamarque on surnud!” Jean Maximilien Lamarque'i surm viis revolutsionäärid barrikaadidele. Ülestõus 5. ja 6. juunil 1832 (mida on kirjeldatud romaanis „Hüljatud”) oli viimane 1830. aasta Juulirevolutsiooniga seotud avalik mäss.

„Liberty Leading the People” (*La Liberté guidant le peuple*) is a painting by French Romantic artist **Eugène Delacroix** commemorating the July Revolution of 1830, which toppled King Charles X of France.

The death of Jean Maximilien Lamarque was a spark shortly before the revolutionaries rose to their barricades. The rebellion on 5 and 6 June 1832 (the rebellion in novel *Les Misérables*) was the last outbreak of violence linked with the July Revolution of 1830.

„Hüljatud” on lugu inimlikkusest

Lugesin just hiljuti artiklit empaatiast ja selles viidatud uuringu tulemuste kohaselt kuuluvad nii Soome kui ka Eesti esimese kuue hulka riikide seas, kus empaatiast jääb vajaka. Soomlasena oli mul kurb seda lugeda. Mis muudab meid vähem empaatiliseks? Kas meie inimlikkusega on midagi juhtunud?

Oxfordi veebisõnastikus määratletakse empaatiat kui „võimet mõista ja osa saada teise inimese tunnetest”.

Victor Hugo kirjutas romaani „Hüljatud” 1860. aastate Prantsusmaal. Empaatia mängib romaanis väga olulist rolli ja just seda iseloomuomadust on praegu Euroopas vaja rohkem kui kunagi varem. Põgenikekriis on viimase paari aasta vältel raputanud Euroopa Liitu ning näib, et paljud eurooplased on pettunud ja muutuse ootel. Väga lihtne on sellises olukorras end ohustatuna tunda – olgu oht siis finantsilist laadi või turvalisusega seotud. Samas tunnen, et oleme kaotamas võimet mõista sellist traagilist olukorda teisest, praegusel juhul pagulaste vaatenurgast. Nende vaatenurgast, kes on jätnud maha oma kodu, elu, perekonna ja sõbrad ... Umbes seda kõike koges ka Jean Valjean vangis olles. Ta kaotas kõik.

„Hüljatutes” asuvad noored inimesed barrikaadidele võitlema. Nad ohverdavad oma elud lootuses, et vaeseid ja unustatud ootab ees parem tulevik. Tänapäeval asuvad barrikaadidele organisatsioonid, kes võtavad seisukoha ja võitlevad nende eest, kelle hääl jääks muidu kuuldamatuks. Nii nagu ikka, saame vaadata asju eri vaatenurgast ning võrrelda „Hüljatute” vägivaldset revolutsiooni näiteks hiljutiste konfliktidega Hispaanias ja Ukrainas. Olles patsifist, ei aktsepteeri ma iial mitte mingisugust vägivalda. Sellegipoolest tean, et kõik need vabadusvõitlejad võitlevad parema tuleviku nimel – tuleviku nimel, mis on helgem, justnagu arvasid inimesed barrikaadidel.

Selleks et olla valmis parema tuleviku nimel riskima enda eluga, pead asjasse suhtuma suure kirega.

Ja see tõstatab igasuguseid küsimusi. Mis on hea? Mis on halb? Mis on õige? Mis on vale? Kas nende vahel on tõesti nii suur vahe? Piir hea ja halva vahel on õhkõrn. Kui vaatame näiteks mõningaid Disney-lugude pahalasi, siis nemad näiteks ei arva kunagi, et nad on halvad. Nad usuvad, et käituvad õigesti ja et see on ainus viis, kuidas edasi minna. Paljud „Hüljatute” tegelasedki mõtlevad nii, eeskätt Jean Valjean ja Javert, kes mõlemad püüavad leida valikutes tasakaalu. Mõlemad püüavad käituda õigesti, ilma et suudaksid lõpuni mõista teise inimese valikute tagamaid.

Empaatia on see, mida vajame. Me ei pea nõustuma sellega, mida teised arvavad või mõtlevad, aga peaksime püüdma neid mõista. See teebki meist inimesed. Just nii oleme inimlikud.

1815. aasta Euroopa on väga erinev 2017. aasta omast, aga „Hüljatute” lugu on praegu samavõrd aktuaalne kui toona – kui mitte veelgi aktuaalsem.

Lavastaja Samuel Harjanne, 2017

“Les Misérables” is a story about humanity

Just recently I read an article about empathy, and according to the results of a survey it referred to, both Finland and Estonia rank in the top six countries that lack a sense of empathy. As a Finnish man, it made me so sad to read this. What makes us less empathetic? Has something happened to our humanity?

Empathy is defined as “the ability to understand and share the feelings of another” by the Oxford Dictionary.

Victor Hugo wrote *Les Misérables* in 1860s France. Empathy plays a major part in his novel, and this human quality is needed more than ever in Europe today. The refugee crisis has been shaking up the European Union for the past few years, and it seems many Europeans are frustrated and looking for change. It is quite easy for people to feel threatened by the situation, whether it's a financial threat or related to safety. At the same time, I feel we are losing our ability to understand this tragic situation from the other point of view – in this case, that of the refugees. Abandoning their homes, lives, families, friends... Pretty much all of that happened to Jean Valjean when he was imprisoned. He lost everything.

In *Les Misérables*, young people take to the barricades, sacrificing their own lives in the hope of a better future for the poor and forgotten. Today those who take to the barricades are organisations who make a stand and fight for those whose voices won't otherwise be heard. As always, we can look at things from different viewpoints and compare the violent revolution of *Les Misérables* to the recent conflicts in Spain or Ukraine, for example. As a pacifist, I never accept violence of any kind. Nevertheless, all of these freedom fighters are fighting for a better future: a future they think will be brighter, just like those on the barricades. It takes strong feelings to be willing to risk your own life for the greater good.

This raises all manner of questions. What is good? What is bad? What is right? What is wrong? Is there really such a big difference between them? There is a fine line between good and bad. If we look at certain Disney villains, for example, these characters never think they are bad. They believe they are doing the right thing, and that it is the only way to go on. Many characters in *Les Misérables* feel like this, especially Jean Valjean and Javert, who are striking a balance between these questions. Both are trying to do the right thing, without being fully capable of understanding the choices of the other.

What we need is empathy. Although we do not have to agree with what others think or feel, we should try to understand them. That is what makes us human beings. That is what it is to be humane.

The differences in Europe between 1815 and 2017 are enormous, but this story is as current today as it was then – if not more so.

Director Samuel Harjanne, 2017

Cosette – Maria Listra, Marius – Kaarel Targo (2017)

Sisukokkuvõte

I VAATUS

PROLOOG: 1815, DIGNE

Pärast 20-aastast sunnitööd avastab Jean Valjean, et talle vabaduse andnud leheke teeb temast ühiskonna heidiku. Teda kohtleb lahkelt ainult Digne' piiskop, kuid karmide vangistusaastate jooksul kibestunud ja kalgistunud Valjean vastab tema lahkusele lauahõbeda varastamisega. Politsei saab Valjeani kätte ning viib ta vaimuliku juurde tagasi. Seal valetab piiskop aga Valjeani jahmatuseks politseinikele, et meest päästa. Sellest hetkest alates otsustab Valjean oma elu puhtalt lehelst alustada.

1823, MONTREUIL-SUR-MER

Möödunud on kaheksa aastat. Oma tingimisi karistust rikkunud Valjean on võtnud endale valenime Monsieur Madeleine ning temast on saanud tehaseomanik ja linnapea. Ühel tema töötajal, Fantine'il, on salajane abieluväline laps. Teised naised saavad sellest teada ja nõuavad tema vallandamist.

Fantine, kes vajab raha, et oma tütrele ravimeid osta, müüb enda taskukella ja juuksed ning hakkab prostituudiks. Täielikku alandusse vajunud naisel tekib tüli võimaliku kliendiga. Politseinik Javert on teda juba vangimaja viimas, kui saabub linnapea Madeleine ja nõuab, et Fantine viidaks hoopis haiglasse.

Seejärel päästab linnapea vankri alla jäänud mehe. Javert'ile meenub Jean Valjeani, vangi 20605 üleiniplik jõud. Põgenik on tema sõnul on taas kinni püütud. Valjean ei suuda seepeale taluda teadmist, et vanglasse on sattunud süütu inimene, ning avaldab Javert'ile oma tegeliku isiku.

Haiglas lubab Valjean surevale Fantine'ile, et leiab tolle tütre Cosette'i ja hoolitseb tema eest. Javert saabub meest arreteerima, kuid Valjean põgeneb.

1823, MONTFERMEIL

Cosette elab Thénardieride juures, kes kohtlevad teda halvasti ja samal ajal poputavad enda tütart Eponine'i. Valjean maksab Thénardieridele, et nad lubaksid tal viia Cosette'i nende juurest ära Pariisi.

1832, PARIIS

Üheksa aastat hiljem on linnas tekkinud rahutused, sest võimult on langemas populaarne kindral Lamarque – viimane mees valitsuses, kes vaestest vähegi hoolib. Jean Valjean ja Cosette satuvad Thénardieri ja tema naise juhitud tänavajõugu teele. Neid satub päästma Javert, kes ei tunne Valjeani kuni tolle lahkumiseni ära.

Thénardieride tütar Eponine nõustub vastumeelselt aitama tudeng Mariusel Cosette'i leida, kuigi on noor-mehesse salamisi ise armunud.

Uudis kindral Lamarque'i surmast levib kõikjal linnas ja rühm poliitiliselt meelestatud üliõpilasi saabub tänavatele, et inimesi revolutsioonile ärgitada.

Cosette'i mõtteid loeb tema armastatu Marius. Eponine toob Mariuse Cosette'i juurde ega lase oma isa jõugul Valjeani maja tühjaks rõõvida. Valjean on veendunud, et Javert on maja juures, ning teatab Cosette'ile, et nad peavad riigist põgenema.

II VAATUS

Tudengid valmistuvad barrikaadi rajama. Marius märkab, et ülestõusuga on liitunud ka Eponine ja sunnib teda lahkuma, andes talle kaasa Cosette'ile mõeldud kirja. Kiri jõuab Valjeani kätte. Eponine otsustab ühineda oma armastatuga barrikaadil.

Barrikaad valmib ja revolutsionäärid keelduvad sõjaväe ähvardusele allumast. Politsei spioon Javert paljastatakse. Eponine püüab barrikaadile naasta, kuid ta tapetakse.

Valjean saabub Mariust otsides barrikaadi juurde. Talle antakse võimalus Javert tappa, aga Valjean otsustab ta vabaks lasta. Üliõpilased jäävad õõseks barrikaadile ja õõ vaikuses palub Valjean Jumalat, et too Mariuse päästaks. Mässulised tapetakse järgmisel päeval.

Valjean põgeneb teadvusetu Mariusega Pariisi kloaaki. Pärast kohtumist mässuliste laipade kallal marodööritseva Thénardieriga ristuvad ta teed taas kord ka Javertiga. Valjean palub politseinikult rohkem aega, et ta saaks nooruki haiglasse toimetada. Javert laseb Valjeanil minna ning tapab end, sest Valjeani halastus on purustanud tema paindumatu õiglustunde.

Marius paraneb Cosette'i hoole all, teadmata, kes ta päästis. Valjean räägib talle oma minevikust ja teatab, et peab lahkuma.

Mariuse ja Cosette'i pulmas üritavad Thénardierid Mariust santažeerida. Härra Thénardier ütleb, et Cosette'i „isa“ on mõrvar ning näitab selle tõestuseks sõrmust, mille ta varastas laibalt pärast barrikaadi langemist. Sõrmus kuulub aga Mariusele, kes mõistab, et Valjean oligi tema päästja tol ööl. Marius ja Cosette lähevad Valjeani juurde, kus naine kuuleb esimest korda oma lapsepõlve lugu. Seejärel vana mees sureb.

Synopsis

ACT I

PROLOGUE: 1815, DIGNE

After 20 years on the chain gang, Jean Valjean finds that the ticket-of-leave he must display condemns him to be an outcast. Only the Bishop of Digne treats him kindly and Valjean, embittered by years of hardship, repays him by stealing some silver. Valjean is caught and brought back by the police and is astonished when the Bishop lies to the police to save him. Valjean decides to start his life anew.

1823, MONTREUIL-SUR-MER

Eight years have passed and Valjean, having broken his parole and changed his name to Monsieur Madeleine, has become a factory owner and Mayor. One of his workers, Fantine, has a secret illegitimate child. When the other women discover this, they demand her dismissal.

Desperate for money to pay for medicines for her daughter, Fantine sells her locket, her hair, and then joins the whores in selling herself. Utterly degraded, she gets into a fight with a prospective customer and is about to be taken to prison by Javert when 'The Mayor' arrives and demands she be taken to hospital instead.

The Mayor then rescues a man pinned beneath a cart. Javert is reminded of the abnormal strength of convict 20605 Jean Valjean, who, he says, has just been recaptured. Valjean, unable to see an innocent man go to prison, confesses that he is prisoner 20605.

At the hospital, Valjean promises the dying Fantine to find and look after her daughter Cosette. Javert arrives to arrest him, but Valjean escapes.

1823, MONTFERMEIL

Cosette has been lodged with the Thénardiens, who horribly abuse her while indulging their own daughter, Eponine. Valjean pays the Thénardiens to let him take her away to Paris.

1832, PARIS

Nine years later, there is unrest in the city because of the likely demise of the popular leader General Lamarque, the only man left in the government who shows any feeling for the poor. A street-gang led by Thénardier and his wife sets upon Jean Valjean and Cosette. They are rescued by Javert, who does not recognise Valjean until he has gone.

The Thénardiens' daughter Eponine, who is secretly in love with the student Marius, reluctantly agrees to help him find Cosette, with whom he has fallen in love.

News of General Lamarque's death circulates in the city and a group of politically-minded students stream out into the streets to whip up support for a revolution.

Cosette is consumed by thoughts of Marius, with whom she has fallen in love. Eponine brings Marius to Cosette and then prevents an attempt by her father's gang to rob Valjean's house. Valjean, convinced it was Javert lurking outside his house, tells Cosette they must prepare to flee the country.

ACT II

The students prepare to build the barricade. Marius, noticing that Eponine has joined the insurrection, sends her away with a letter to Cosette, which is intercepted by Valjean. Eponine decides to rejoin her love at the barricade.

The barricade is built and the revolutionaries defy an army warning to give up or die. Javert is exposed as a police spy. In trying to return to the barricade, Eponine is killed.

Valjean arrives at the barricade in search of Marius. He is given the chance to kill Javert but instead lets him go. The students settle down for a night on the barricade and, in the quiet of the night, Valjean prays to God to save Marius. The next day the rebels are all killed.

Valjean escapes into the sewers with the unconscious Marius. After meeting Thénardier, who is robbing the corpses of the rebels, he comes across Javert once more. He pleads for time to deliver the young man to hospital. Javert lets Valjean go and, his unbending principles of justice having been shattered by Valjean's own mercy, he kills himself.

Unaware of the identity of his rescuer, Marius recovers in Cosette's care. Valjean confesses the truth of his past to Marius and insists he must go away.

At Marius and Cosette's wedding, the Thénardiens try to blackmail Marius. Thénardier says Cosette's 'father' is a murderer and as proof produces a ring which he stole from the corpse the night the barricade fell. It is Marius's own ring and he realises it was Valjean who rescued him that night. He and Cosette go to Valjean where Cosette learns for the first time of her own history before the old man dies.

Victor Hugo

on Prantsuse romantismi suurkuju

Ta sündis 26. veebruaril 1802 Besançonis linnas Prantsusmaal Sophie Trébuchet ja Joseph-Léopold-Sigisbert Hugo perre. Tema isa oli sõjaväehvitser, kes teenis hiljem kindralina Napoleoni teenistuses. Victor Hugo kirjanikukarjäär sai alguse pärast advokaadiks õppimist. Mehest, kelle ulatuslik looming valmis Pariisis, Brüsselis ja Kanalis, sai üks oma aja tähtsamaid Prantsuse romantismi poete, romaanikirjanikke ja dramaturge. Hugo suri 22. mail 1885 Pariisis.

Victor Hugo oli tõepoolest see nimi, mille ümber romantismi vabadusvõitlus kõige metsikumalt möllas. See mees ise oli ka kahtlemata kõigi aegade kõige jõulisemaid võitlusiseloome. Nagu pea kogu ta elu oli ühesoodne sõda ühes või teises suunas, nii sai ka tema luuletoodang võitluse kirest oma täiuslikuma ja mõjuvama värvingu.

Juba Victor-Marie Hugo varaseim noorus kulus täielikult sõjakate tähtede all. Ta sündis Besançonis kindlustatud ordulinnakeses, kus tema isa Joseph-Leopold-Sigismund Hugo, revolutsiooni ja Napoleoni paljukogenud sõjakaru, juhtus siis olema pataljoniülema. /.../ Maailema tulles oli Victor nii nõrk ja kääbuslik, et arvati ta surevat, ning ema suutis ta ainult kõige hoolikama hoiuga päästa elule. Kuid sellest hoolimata pidi ta juba kuue nädala vanusena minema oma esimesele teekonnale Marseilles'sse ja sealt mõne aja pärast Korsikale ja Elba saarele. Sest Napoleoni sõdade tormilained paiskasid ta perekonda ja teda ühes sellega ühest maast teise, põhjast lõuna, idast läände. (J. V. Lehtonen „Victor Hugo“, tlk. Fr. Tuglas 1929)

„Jumalaema kiriku kellamees“

Victor Hugo õppis aastail 1815–1818 õigusteadust, kuid ei pühendunud juristitööle tegelikult kunagi. Ema õhutusel asus Hugo hoopis kirjanikuteele. Ta asutas ajakirja „Conservateur Littéraire“, kus avaldas enda luuletusi ja sõprade kirjatöid. Tema ema suri 1821. aastal. Samal aastal abiellus Hugo Adèle Foucheriga ning avaldas oma esimese luulekogu pealkirjaga „Odes et poésies diverses“. Tema esikromaan jõudis avalikkuse ette 1823. aastal ja peagi järgnes sellele mitu näidendit.

Hugo ainulaadne romantismisuund arenes välja tema karjääri esimesel kümnendil.

1831. aastal avaldas ta ühe oma tänini tuntuima teose „Jumalaema kiriku kellamees“ („Notre-Dame de Paris“). Keskaegse sündmustikuga romaanis kritiseeritakse karmilt ühiskonda, mis alandab ja tõrjub küürakat Quasimodot. See oli Hugo seni kõige tunnustatum teos, mis sillutas tee tema järgmistele poliitilise alatooniga kirjatöödele.

Esmeralda ema, õnnetu lõbutüdruk, on mõnes suhtes „Hüljatute“ Fantine'i selge algvisand. Temagi armastab sõnulkirjeldamatult oma tütart, kelle on kaotanud juba lapsena ja keda ta on siis paljude aastate jooksul oma armetus koopas teadmata neednud ja vihanud, et teda siis tagasi saada alles viimasel hetkel ning näha tema kohutavat surma.

/.../ „Jumalaema kirik Pariisis“ on Walter Scotti mõju kõige väljapaistvamaid tooteid, prantsuse ajaloolise romaani lühikeses öitsengus. See mõju avaldub lopsakas ja elavas kahekõnes, jõulises aja ja koha koloriidis ning niisama jõulises, juba endisest ajast Victor Hugo tehnikasse kuuluvas inetu ja kauni, groteskse ning üleva segus, isegi mõningais üksikasjus. /.../ Jõulised nägemused, umbropsu, enamasti liialdav iseloomukujutus, kunstlik, peamiselt järskudele kontrastidele rajanev intriig, tühjendamatu sõnahõlpsus, ilmne alamate kihti-de soosing ja kõige vahel lõõvad mõtted ning tõhusad stseenid osutavad, et seegi romaan on „Lossikrahvide“, „Sajandite legendi“ ja „Hüljatute“ autori kirjutatud. (J. V. Lehtonen „Victor Hugo“, tlk. Fr. Tuglas 1929)

„Hüljatud“

1840. aastateks oli viljaka sulega Hugo üks Prantsusmaa hinnatumaid kirjanikke. 1841 valiti ta Prantsuse Akadeemia liikmeks ja esitati parlamendi ülemkoja kandidaadiks. Kaks aastat hiljem uppus ta tütar koos abikaasaga õnnetult ning seejärel loobus Hugo ajutiselt oma teoste avaldamisest. Samal ajal asus ta aga vaikselt kirja panema lugu, millest hiljem sai romaan „Hüljatud“.

Victor Hugo oli alanud oma teose juba 1847. a paigu ja siis oli selle nimeks „Piiskopi käsikiri“. See kirjutamist harrastav piiskop Myriel oli omakord reaalne isik, Charles de Miollis, kes oli 1815. a paigu olnud Digne'i piiskopiks ja kellest Victor Hugo oli palju kuulnud, seltsides ta venna perekonnaga Pariisis. Kui autor hiljem oma romaani jätkas, siis oli ta sunnitud ka piiskopi kuju oma muutunud vaadete kohaselt muutma. Tal oli võimatu hakata pärast 1851. aastat idealiseerima kedagi õigeusklikku vaimulikku meest, ja sellepärast andis ta oma piiskopile hugoliselt-panteistliku, kogu loodust ja inimkonda sügavalt haletseva ning armastava, painduvaid usureegleid põlgava ilmavaate, kõrvaldas temast üldse kõik kirikliku värvingu ja tegi tast ainult kõige meeldivama ning eelarvamusvabama pühimuse. Kohe „Hüljatute“ algosa ilmunise järele avaldas piiskopi vennapoeg ajalehis valju protesti Victor Hugo teguviisi vastu, et see oli täiesti rojalistlikust kirikuvürstist teinud enam või vähem vabariiklase, hoopis põhjendamatuult kõnelnud ta ebakiriklikust usukäsitlestest ja niisama ta kergemeelsest noorusest ning abielust.

Ka see galeerivang, kelle pühimus-piiskopi piiramatu headus pöörab meeleparanduse okkalisele teele, on omal kombel tõelisusest võetud. Victor Hugo oli nimelt kuulnud ühest vabastatud vangist, kes raius maantee kive ja elatas oma vähese teenistusega mahajäetud lapsi. Nüüd andis ta romaanis selle inimsõbraliku vangi hoole alla selle langenud naise tütre, kelle ta ise 1841 oli vabastanud politsei käest. Tast endast sai Marius, see kaunis noormees, kes takistusist hoolimata armastab seda senise galeerivangi isalikult hoitud ilusat neitsit Cosette'i./.../ Victor Hugo ongi „Hüljatuise“ mahutanud rohkem tõelisusest otsitud püürjooni ja isikuid

ning omi elamusi, meeleolusid ja mõtteid kui ühessegi teise romaani: see on otsekui Üheksateistkümnenda Sajandi Legend Victor Hugo eluloona.

Autor jätkab „Hüljatuis“ ikka suurema jõuga seda ülesannet, millele oli ta juba nii varakult truudust vandunud. Ta kaitseb ühiskonna halvaks pandud ja allatallatud liikmeid egoistlikkude selle maailma vägevate vastu ja nõuab ägedalt rahvale valgust ja haridust. /.../ Põhjendatult arvabki Tolstoi „Hüljatud“ sellise hea kunsti hulka, mis õpetab armastama kannatavat inimest. (J. V. Lehtonen „Victor Hugo“, tlk. Fr. Tuglas 1929)

Pärast 1851. aasta riigipööret põgenes Hugo Brüsselisse. Kuni Prantsusmaale naasmiseni 1870. aastal elas ta Brüsselis ja Suurbritannias. Hugo tol perioodil avaldatud looming sisaldab kibedat sarkasmi ja raevukat ühiskonnakriitikat. Samas vaimus on loodud ka romaan „Hüljatud“, mis jõudis avalikkuse ette alles 1862. aastal. Seda raamatut saatis Euroopas ja Ameerika Ühendriikides kohe edu. Hiljem lavamuusikali ja filmina taasloodud „Hüljatud“ on siiani üks 19. sajandi tuntumaid teoseid.

„Hüljatud“ on üldtervikuna suurepärane, rohkearvulisilt üksikosi geniaalne ja aateliselt sisult äratav romaan. Ta avaldati korraga kümnes Euroopa ja Ameerika suurlinnas, ning süüdistades Victor Hugod ta piiritu ahnuse pärast väitis kord keegi sõnuvalimatu piiskop, et autor olla teeninud selle „lõõla raamatuga“ pool miljonit franki. (J. V. Lehtonen „Victor Hugo“, tlk. Fr. Tuglas 1929)

Surm ja pärand

Hugo naasmine Prantsusmaale 1870. aastal oli kui vabariigi võidukäigu sümbol, kuid tema elu lõpuaeg oli tegelikult üsna kurb. Aastail 1871–1873 kaotas ta kaks poega. Tema hilisem looming oli varasemast süngem ning keskendus Jumala, Saatana ja surma teemadele.

1878 tekkis Hugol aju verevarustuse häire. Hugo ja tema armuke Juliette veetsid oma viimased eluaastad Pariisis. 1882 pandi kirjaniku 80. sünnipäeva puhul tema kodutänavale nimeks Avenue Victor Hugo. Juliette suri aasta hiljem ja Victor Hugo lahkus elavate seast 22. mail 1885. Talle korraldati kangelase matused. Enne Panthéoni mausoleumi jõudmist seisis tema kirst Triumfikaare all, kus rahvas sai talle viimast korda austust avaldada.

Matus võttis võidu kõigilt seniselt auavaldusilt. Ta surnukeha asetati 31. mail Napoleoni Võiduvärava alla ja lõpmatu inimhulk voolas tast mööda. Järgmisel kaunil päikesepaistesel päeval viidi siis kirjaniku maine põrm vaeste surnuvankril Pantheoni, sest Victor Hugo oli testamendis määranud 50 000 franki Pariisi vaestele ja ühtlasi palunud, et ta viidaks hauda nende vankril – millist palvet on nimetatud ta viimaseks ja vahest suurimaks kontrastide taotluseks, kuna on oletatud, et tal jäi vähemalt seitse miljonit varandust järele. (J. V. Lehtonen „Victor Hugo“, tlk. Fr. Tuglas 1929)

Hugo on tänini üks Prantsuse kirjanduse suurkujusid. Prantsuse lugejad hindavad eelkõige tema luuleteoseid, kuid inglise keelt kõnelevates maades tuntakse teda pigem romaanikirjanikuna.

Victor Hugo oligi kahtlemata 19. sajandi prantsuse vaimuelu kõige kesksemaid nähtusi. Juba tema suur toodang, mis täielikult kogutuna käsitab vahest 70-80 tugevat köidet ja mille levimine oli haruldaselt suur, pidas publiku tähelepanu lakkamata elevil. Teiselt poolt sundis taas tema esinemise ja sõnakunsti metsik jõud kõige osavõtmatumaidki otsustama, kuidas nad suhtuvad tema mõtetesse: kas astuvad ta vaimustatud imetlejate või pilkavate vaenlaste kilda. Tema nimi oli lipuks, mille ümber ragises halastamatu võitlus kord kirjanduslike põhimõtete, kord üldiste vabadusideaalide, kord üksikute isikute esindatud riigikorra pärast. Selle lipu all marssis Victor Hugo kogu oma turjaka jõuga, lõi oma luuletrummil küll võrdlemisi üheetoonilist, kuid seda ägedamat ja äratavamat viisitakti ega vaadanud kord juba teele minnes taha, kas talle järgnes suur või väike salk, - ta polnud asjata maailma sõjakaima rahva ja lisaks veel Napoleoni sõjakaru poeg. (J. V. Lehtonen „Victor Hugo“, tlk. Fr. Tuglas 1929)

Grantaire – Mihkel Tikerpalu, Gavroche – Mairo Libba (2017)

Väike tüdruk – Sofija Selivanova (2017)

Claude-Michel Schönberg

Libreto ja muusika autor

1944. aastal ungarlaste perre sündinud Claude-Michel Schönberg alustas oma karjääri Prantsusmaal laulja, kirjaniku ja poplaulude produtsendina. Koos Alain Boubliliga on ta kirjutanud libreto ja muusika lavateostele nagu „La Révolution Française“, „Hüljatud“, „Miss Saigon“, „Martin Guerre“, „Piraatide kuninganna“ ja „Marguerite“. Schönberg on juhendanud välislavastusi ja kaasprodutseerinud oma muusikalide koondlavastusi koos rahvusvaheliste näitlejatega.

2001. aastal kirjutas ta oma esimese balleti, mis kandis nime „Wuthering Heights“ (Vihurimäe) ja mille tõi 2002. aastal publiku ette Northern Ballet. Tema ballett „Cleopatra“, mis esietendus 2011. aastal, oli tema teine koostöö David Nixoniga ja ühtlasi seitsmes heliteos. Aasta hiljem kirjutas Schönberg kahasse „Hüljatute“ telemuusikali stsenaariumi ja kohandas selle jaoks muusika. Tema teosed on läbi aastate võitnud palju auhindu. WhatsonStage'i publikuhääletuse tulemusel saadud preemia parima West Endi muusikali ja parima lavalaudadele naasnud muusikali eest pälvis ta 2014. aastal Londonis esietendunud „Miss Saigoni“ eest. Kuldgloobuse ja Grammy võitnud ning Oscarile kandideerinud Schönbergile ning tema kolleegile Alain Boublilile anti Carnegie Hallis toimunud galakontserdil „New York Pops“ nende tohtu loomepanuse eest autasu, millega tähistati meeste 40 aasta pikkust koostööd. Schönberg on Oxfordi ülikooli juurde kuuluva St. Catherine's College'i kaasaegse teatri külalisprofessor. Seda ametikohta rahastab Mackintosh Foundation.

Alain Boublil

Autor/dramaturg

Alain Boublil on kirjutanud libreto ja laulusõnad muusikalidele „La Révolution Française“, „Hüljatud“, „Miss Saigon“, „Martin Guerre“ ja „Piraatide kuninganna“ (mis valmisid koostöös Claude-Michel Schönbergiga), samuti Michel Legrandiga koos loodud lavateosele „Marguerite“. Ta on pälvinud kaks Tonyt, kaks Grammyt, kaks Victoire de La Musique'i auhinda ning Molière'i-nimelise autasu muusikali „Hüljatud“ eest. Lisaks on ta saanud „Miss Saigoni“ eest väljaande Evening Standard loodud auhinna Drama Award ja muusikali „Martin Guerre“ eest preemia Laurence Olivier Award. Boublilile anti erakordse loomepanuse eest elutöö auhind New York Chapter Honors Grammy. Ta oli Kuldgloobuse võitnud ja Oscarile kandideerinud „Hüljatute“ filmiversiooni stsenaariumi kaasautor. Ta on ABBA lauludel põhineva muinasjutumuusikali „Abbadabba“ laulusõnade ja loo autor, Jacques Demy ja Michel Legrandi filmi „Les Demoiselles de Rochefort“ lavaversiooni looja ning kahel Mark Twaini lühijutul põhineva näitemängu „Le Journal d'Adam et Eve“ autor. Boublil on kirjutanud ka preemiaid võitnud romaani „Les dessous de soi“. Boublil on kirjutanud klassikalisi laule põimiva muusikali „Manhattan Parisienne“, mis jõudis publiku ette New Yorgi teatris 59E59 Theater, peaosas Alaini abikaasa Marie Zamora. Ja koos Claude-Michel Schönbergiga muusikali „Martin Guerre“. Boublil ja Schönbergi nelja kümnendi pikkust koostööd tähistati 2016. aasta mais Carnegie Hallis toimunud New York Popsi 33. sünnipäevagalal.

Herbert Kretzmer

on Lõuna-Aafrika päritolu inglise ajakirjanik ja laulusõnade kirjutaja. Enim tuntakse teda muusikali „Hüljatud“ inglisekeelsete laulusõnade autorina ja prantsuse sanšoonilaulja Charles Aznavouri laulusõnade inglise keelde tõlkijana. Oma karjääri alustas Kretzmer dokfilmide tegemisega. 1979–87 kirjutas ta telesaadete kohta kriitikat Daily Mailile. Ta on võitnud palju auhindu laulusõnade eest erinevatele lavastustele. 1985. aastal kõitsid Charles Aznavourile kirjutatud laulusõnad produtsent Cameron Mackintoshi tähelepanu, kes seepeale pakkus Kretzmerile tööd Schönbergi ja Boublili muusikali „Hüljatud“ inglisekeelse versiooni laulusõnade tõlkijana. Selle töö eest pälvis Kretzmer Tony ja Grammy auhinna. Laulu „Suddenly“ eest 2012. aasta „Hüljatute“ filmiversioonis nomineeriti Kretzmer Parima originaal-laulu kategoorias Kuldgloobuse auhinnale.

Sir Cameron Anthony Mackintosh

on Briti teatriprodutsent, kelle märkimisväärseks panuseks on kommertsedu tagamine paljudele täna-seks väga tuntud muusikalidele ja nende muutmine ülemaailmseks brändiks. 1990. aastatel kirjeldati teda New York Times'i poolt kui „kõige edukamat, mõju-kamat ja võimsamat teatriprodutsenti kogu maailmas“. Mackintoshi poolt on produtseeritud sellised maailma-kuulsad muusikalid nagu „Hüljatud“, Ooperifantoom“, „Mary Poppins“, „Oliver!“, „Miss Saigon“ ja „Cats“. Mackintosh alustas oma karjääri Theatre Royal'is lavamehena. 1981 oli ta Webberi „Catsi“ – mida tollal loeti muusikali jaoks peaaegu sobimatuks materjaliks – produtsendiks. „Catsist“ sai hooaja hitt ja see on muutunud üheks kõige pikaajalisemalt laval püsinud muusikaliks mõlemal pool Atlandi ookeani. Peale „Catsi“ edu alustas Mackintosh koostööd Schönbergi ja Boubliliga toomaks nende muusikal „Hüljatud“ lavale Londonis.

Muusikal „Hüljatud“

põhineb prantsuse luuletaja ja romaanikirjaniku Victor Hugo romaanil „Hüljatud“. Pariisis 1980. aastal esietendunud muusikali helilooja on Claude-Michel Schönberg ning algse prantsuskeelse libreto autorid on Alain Boublil ja Jean-Marc Natel. Inglisekeelse libreto ja laulusõnad on kirjutanud Herbert Kretzmer. Londoni lavastust on vahetpidamata mängitud alates 1985. aasta oktoobrist. Seega on tegemist kõige staažikama muusikaliiga West Endi lavadel ja maailmas staažilt teise muusikaliiga lavateose „The Fantasticks“ Off-Broadwayl etendatud algversiooni järel.

„Hüljatute“ esimest muusikalist lavaversiooni, mis avaldati algul prantsuskeelse heliplaadina, esitleti 1980. aastal *Palais des Sports* laval. Muusikal võeti kolme kuu pärast üürilepingu lõppedes siiski mängukavast maha.

1983. aastal, umbes pool aastat pärast seda, kui teatriprodutsent Cameron Mackintosh oli Broadwayl toonud lavale muusikali „Cats“, sai ta lavastaja Peter Faragolt „Hüljatute“ prantsuskeelse heliplaadi. Muusikal oli Faragole muljet avaldanud ja ta palus Mackintoshilt, et too looks sellest ingliskeelse lavaversiooni. Algul plaanile vastu olnud Mackintosh jäi lõpuks nõusse. Koos teatriettevõttega Royal Shakespeare Company pani Mackintosh kokku lavastusmeeskonna, et kohandada prantsuse muusikal briti publikule sobivaks. Pärast kaks aastat kestnud tööd tõi Royal Shakespeare Company 8. oktoobril 1985 ingliskeelse versiooni lavale Londonis, oma toonaseks koduteatriks olevas Barbican Centre'is. West Endi muusikali edu tõi kaasa muusikali lavastamise ka Broadway lavalaudadel.

Londoni esietendusele järgnesid kriitikute negatiivsed arvustused. Francis King ajalehest *The Sunday Telegraph* kirjeldas lavastust sõnadega „viktoriaanliku pillavusega lavastatud tontlikult kahvatu melodraama“ ning Michael Ratcliffe ajalehest *The Observer* tituleeris selle „kohtlaseks ja kunstlikuks meelelahutuseks“. Kirjandusteadlased mõistsid samuti kogu ettevõtmise hukka, sest klassikalist kirjandust ei sobivat sel viisil muusikalivormi panna. Publik oli aga vastupidisel arvamusel – piletinõudlus oli enneolematu. Kolmeks kuuks kavandatud etendused müüdi viimсени välja ja arvustuste toon hakkas paranema. Londoni lavastust on ilma vahepausideta esitatud alates 1985. aasta oktoobrist. See on maailmas teine kõige pikemalt järjest mängitud muusikal, mis jääb alla vaid muusikalile „The Fantasticks“, ning teine kõige kauem West Endi lavadel mängitud lavastus, jäädes alla vaid Agatha Christie näidendile „Hiirelõks“. Lisaks on see West Endi kõige pikemalt mängitud muusikal enne „Ooperifantoomi“. Broadway lavastuse esietendus toimus 12. märtsil 1987 ja muusikali mängiti seal kuni 18. maini 2003, kokku 6680 korda. Tegemist on kõigi aegade viienda ja toonase teise kõige pikemalt järjestikku mängitud Broadway etendusega. Muusikal kandideeris 12 Tony auhinnale ja võitis neist 8, sealhulgas parima muusikali ja originaalmuusika auhinna.

Nüüdseks on lavalaudadele jõudnud palju muusikalituure ja eri riikide lavaversioone, samuti on muusikalist tehtud hulk kontsert- ja telelavastusi ja helisalvestusi. Broadwayl mängiti lavastust taas 2006.–2008. aastal Broadhurst Theatre's ja seejärel toodi see veel kord lavale 2014. aastal Imperial Theatre's, kus seda esitati 2016. aasta septembrini. Muusikali filmiversioon, mille režissöör on Tom Hooper, esilinastus 2012. aasta lõpus ja pälvis üldjoontes hea vastuvõtu; lisaks kandideeris see linatöös arvukatele filmiauhindadele ning võitis kolm Oscarit, kolm kuldglobust ja neli Briti filmiakadeemia (BAFTA) auhinda.

➡ Muusikali embleem on pilt orvust Cosette'ist Thénardieri kõrtsiesist pühkimas (muusikalis laulu „Castle on a Cloud“ ajal), millest on välja lõigatud portreepilt pea ja õlgadega, taustaks Prantsuse lipp. Pildi aluseks on Gustave Brioni ofort, mis omakorda tugineb Émile Bayardi joonistusele. Pilt ilmus mitmes romaani varases prantsuskeelses väljaandes.

➡ Üldlevinud arvamuse kohaselt hargneb „Hüljatute“ tegevus 1789. aasta Prantsuse Revolutsiooni ajal. Tegelikult saab tegevus alguse 1815. aastal ja hõlmab kaht järgmist aastakümnet, nende seas 1832. aasta Pariisi ülestõusu.

➡ Romaani „Hüljatud“ esimene ekraniseering oli 1909. aasta tummfilm. Mõistagi ilma lauludeta.

➡ Suurim publik jälgis „Hüljatute“ etendust 1989. aastal Sydneys. Austraalia päeva puhul korraldatud kontserdil oli 125 000 vaatajat.

➡ 10. aastapäeva tähistas Londoni lavastus gala-kontserdiga Royal Albert Hall'is. Kaasa läi alkoosseisu Jean Valjean – Colm Wilkinson. Finaalis laulis 17 Valjeani üle kogu maailma – kõik eri keeltes.

➡ Briti talendijahi sentsatsiooni Susan Boyle'i tähelend algas just nimelt „Hüljatute“ hitist „I Dreamed a Dream“.

➡ Eestis mängiti „Hüljatuid“ esimest korda 1. novembril 2001 Tallinna Linnahallis. Lavastaja Georg Malvius, muusikajuht Erki Pehk, kunstnik Ellen Cairns, valguskunstnik Palle Palme, koreograaf Jüri Nael. Osades: Jassi Zahharov, Marko Matvere, Kare Kauks, Koit Toome, Maria Listra, Hanna-Liina Võsa, Sepo Seeman, Anne Reemann jt.

Monsieur Thénardier – Lauri Liiv

Samuel Harjanne on rahvusvahelise kaliibriga muusikalilavastaja, kes töötab nii Põhja-Euroopas kui Ühendkuningriigis. Viimaste aastatega tõusnud Soome populaarsemate muusikalilavastajate hulka. Harjannel on muusikaliteatri lavastaja magistrikraad Guildfordi Teatrikoolist (UK) ja muusikaalane bakalaureusekraad Sibeliuse Akadeemiast (Soome). Andnud meistriklasse ja juhendanud lavastusi UK-s Mountview' Teatrikunsti Akadeemias ja Guildfordi Teatrikoolis ning Soomes Helsingi Kunstiülikoolis ja Tampere ülikoolis. Lavastajatöid: „Nunnad hoos“ (Vanemuine 2020), „Kelmikad kontsad“ (Tampere Töölisteater 2020), „Lõputu küünlapäev“ (Helsingi Linnateater 2020), „Salaead“ (Mountview' Teatrikunsti Akadeemia 2019), Disney „Väike merineitsi“ (Helsingi Linnateater 2019), „Viuldaaja katusel“ (Mountview' Teatrikunsti Akadeemia 2018), „Üheksast viieni“ (Guildfordi Teatrikool 2018), „Billy Elliot“ (Tampere Töölisteater 2018), „Kelmikad kontsad“ (Helsingi Linnateater 2018), „Kevadine ärkamine“ (Edinburgi kunstifestival Fringe 2018), „Hüljatud“ (Vanemuine 2017), „Kevadine ärkamine“ (Tampere Töölisteater 2017), „Ma armastan sind, sa oled täiuslik, nüüd muuda end!“ (Soome Komöödiateater 2016). Asutanud ettevõtte Harjanne Company Ltd, mis pakub loominguilisi teenuseid teatritele.

Karmo Mende on sündinud Paides ja töötab vabakutselise kunstnikuna. Lõpetanud 1991. aastal Tartu Kõrgema Kunstikooli ja 1996. aastal Eesti Kunstiakadeemia. 1994–1997 töötas ta Eesti Televisiooni kunstnikuna, 1997–2000 samas peakunstnikuna. Teinud kujundusi Rakvere Teatris, Eesti Draamateatris, Nukuteatris, VAT teatris. Teatris Varius, mis mängib vaid kultuuriloolisi lavastusi, on kunstnikuna tegutsenud 1992. aastast tänaseni. Töötanud pikka aega Soomes: 2006–2014 oli ta Seinäjoe Linnateatri kunstnik, 2014–2020 Jyväskylä Linnateatri kunstnik. Külalisena teinud kujundusi Helsingi Linnateatris, Vaasa Linnateatris ja Tampere Töölisteatris. Aastatel 2016–2019 oli Mende Soome Lava- ja Kostüümikunstnike Liidu juhatuse esimees. 2021. aastast on Eesti Lavastuskunstnike Liidu esimees. Tema olulisematest töödest võib nimetada Oksaneneni romaanil põhineva lavastuse „Kui tuvid kadusid“ kujundust Soome Rahvusteatris aastal 2013. Eestis tehtud viimaste suuremate tööde seas on „Vihmausside elust“ (Tallinna Linnateater 2019) „Nunnad hoos“ (Vanemuine 2020), „Varumehed“ (Eesti Draamateater 2023) jt.

Martin Sildos on alates 2014. aastast Vanemuise teatri dirigent, ühtlasi Tallinna Ülikooli Sümfooniaorkestri peadirigent ja muusikajuht ning Corelli Barokkorkestri dirigent. Ta on dirigeerinud mitmeid sümfooniaorkestreid nagu Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Üle-Eestiline Noorte Sümfooniaorkester ja Kammerorkester, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Sümfooniaorkester jt. Sildos on töötanud mitmete kooridega nagu Eesti Rahvusmeeskoor, Revalia Kammermeeskoor ja Nargen Festivali koor. Aastatel 2015–2021 juhatas ta iga-aastaseid Vanemuise „Memory“ muusikalikontserte. 2015. aastal oli Sildos Neeme Järvi assistent ERSOs kavaga „Legendaarne – Eesti Heliloojate Liit 90“. Sildose repertuaaris on muuhulgas ooperid „Cyrano de Bergerac“, „Don Giovanni“, „Carmen“ ja „Madama Butterfly“ ning balletid „Pähklipureja“, „Tulilind/Šahrazad“ ja „Luikede järv“. Suurematest muusikalidest on Sildos välja toonud „Ooperifantoomi“, „Hüljatud“ ning „Sweeney Toddi“ (Vanemuine), Eesti oma muusikalidest Rannapi rokkooperi „Nurjatu saar“ (Saaremaa ooperipäevad) ning Pajusaare „Lotte Unenäomaailmas“ (Vanemuine). Sildose debüüt laulupeodirigendina oli 2017. aastal XII noorte laulu- ja tantsupeol „Mina jään“, laulupeo heliloojana debüteeris 2023. aastal XIII noorte laulu- ja tantsupeol „Püha on maa“.

Taavi Kull töötab alates 2014. aastast Vanemuise teatri dirigendina. Ta on lõpetanud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor Paul Mägi ja Stockholmi Kuningliku Muusikakõrgkooli professor Daniel Hardingu juhendamisel. Toonud välja muusikali „Nunnad hoos“, balleti „Romeo ja Julia“, lastemuusikali „Sipsik“, muusikaprojekti „Peeter ja Hunt“ jt lastele suunatud muusikalavastusi ning osalenud ka mitmete ooperite väljatoomisel lavastaja assistendi ja dirigendina. Kull on juhatanud erinevaid orkestreid nagu Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Tallinna Kammerorkester jt. Töötab ka Tartu Ülikooli Sümfooniaorkestri peadirigendi ning kunstilise juhina. 2018. aasta Eesti Teatriliidu aastaauhindade jagamisel said erinevate teatrivormide meisterliku ühendamise eest ooperis „Tulleminek“ muusikaauhinna helilooja Märt-Matis Lill, libretist Jan Kaus, lavastaja Taago Tubin ja dirigent Taavi Kull.

Gunilla Olsson on lõpetanud Göteborgi Balleti-akadeemia ning täiendanud end Londoni, Pariisi ja New Yorgi tantsukoolides. Oli üks esimesi Göteborgis asuva kutselistele artistidele mõeldud balletiakadeemia lõpetajaid ja töötab hetkel sealsamas tantsuõpetajana. Olsson on töötanud koreograafina üle 30 aasta. Loonud koreograafiat paljudele Rootsi suurtes teatrites lavale toodud muusikalidele, sh Jacobi ja Casey „Grease“, Freedmani „Härrasmehe juhend armastuseks ja mõrvadeks“, Bocki „Viuldaja katusel“ ja Sondheimi „Passion“. Teinud palju koostööd Göteborgi ooperiteatriga ja loonud koreograafia lavastustele nagu Margoshi „Fame – The Musical“, Rodgersi ja Hammersteini „Nõiutud õhtu“, Woolwertoni ja Menkeni „Kaunitar ja koletis“, Loewe'i „Minu veetlev leedi“, Webberi „Cats“, Asklandi „Romeo ja Julia“ ning Loesseri „Kutid ja kaunitarid“. Samas teatris loonud koreograafia jõululavastusele „Jul-trad-i-ton“, kus mängis 20 aastat peosa. Lisaks loonud koreograafia muusikalidele nagu Lauperi „Kelmikad kontsad“ (Tampere Linnateater), Menkeni „Väike merineitsi“ ja „Kaunitar ja koletis“, Egneri „Kardemoni linna rahvas ja röövlid“ ja Simoni „Dr Živago“ (kõik Helsingi Linnateater), Disney/Menkeni „Aladdin“ (Helsingi Alexanderi Teater), Newley „Peatage maailm“ (Vaasa Linnateater). Osalenud suurprojektides ja telesaadetes, sh menukas laulutalentide saates „Sikta mot Stjärnorna“ Rootsis, Taanis ja Norras. 1997. aastal võttis Gunilla Rootsis Göteborgis osa Michael Jacksoni tuurist „Ajalugu“.

Petri Tuhkanen töötab valguskunstniku ja lavakujundajana nii Soomes kui rahvusvaheliselt. Tema erialased kogemused hõlmavad teatrit, televisiooni ning kogu filmi- ja meelelahutustööstust. Keskendub lavakujundajatöös valdavalt etenduskunstidele ja nüüdistantsule. Ta on korduvalt teinud koostööd teatriga NO99. Koostöö Ene-Liis Semperi ja Tiit Ojasooga on jätkunud ka lavastustes „Kuritöö ja karistus“ (Eesti Draamateater 2020) ning „Kunst“ (Luzerni teater 2021). Veel on tema viimaste tööde hulgas „Korter“ (Production Studio Total 2022) ning „Röövliitlar Ronja“ (Svenska Teatern 2023). Lisaks kunstnikutööle etenduskunstide vallas on Tuhkanen tegutsenud valguskunstnikuna ning osalenud oma töödega LUX-Helsinki festivalil. Tuhkanen on koos oma abikaasa Anna Lipponeniga teatritrupi Jalostamo-kollektiivi kunstiline kaasdirektor. Tuhkaneni on korduvalt nomineeritud Soome parima valguskunstniku preemiale, 2021. aastal pälvis Eesti Teatri kunstnikuauhinna lavastuse „Kuritöö ja karistus“ (Eesti Draamateater) valgus- ja videokujunduse eest.

Teatrijuht / General Manager Aivar Mäe

Muusikajuht / Musical Director Risto Joost

Balletijuht / Ballet Director Mare Tommingas

Draamajuht / Drama Director Tiit Palu

Lavastusala / Production Department Karis Hindriksoo-Pitsi, Maiken Nõmmoja

Lavameistrid / Stage Technicians Rello Lääts, Keijo Sepp, Ken-Konrad Kerm, Martin Remmelgas, Madis Toimla, Mart Visnapuu, Aigar Kikkas, Sergei Ivanov, Reigo Harkmann, Andre Luik, Paap Nõmm, Sten Gussakov, Karl-Markus Lõhmus

Dekoratsiooniala / Stage Set Department Marika Raudam, Mait Sarap, Ain Austa, Terje Kiho, Sirje Kolpakova, Andres Lindok, Innari Toome, Aleksandr Karzubov, Indrek Ots, Mart Raja, Armin Luik, Leenamari Pirn, Katrin Nigumann, Tarvo Vassil, Arvo Vassil, Eino Reinapu

Kostüümiala / Wardrobe Department Ivika Jõesaar, Irina Medvedeva, Ruth Rehme-Rähni, Külli Kukk, Edith Ütt, Ivi Vels, Ljubov Guzun, Heli Kruuse, Luule Luht, Tia Nuka, Kaire Arujõe, Valentina Kalvik, Inkeri Orasmaa, Daisy Tiikoja, Elli Nõps, Marit Reinmets, Natalja Malinen, Olga Vilgats, Kertu Lepasaar, Juta Reben, Malle Värno, Toomas Vihermäe, Henn Laidvee

Riietusala / Costume Warehouse Anu Kõiv, Eva Kõiv, Kadri Kangur

Grimm ja soengud / Make up and Hair Stylists Kelly Treier, Mare Kuul, Rutt Laikask, Gretel Persidski, Viktoria Rüster, Madli Uibukant, Marian Seeme

Rekvisiidiala / Stage Prop Department Liina Martoja, Mirka Porrassalmi, Annaleena Adamson, Kärt Paasik

Valgusala / Lighting Department Andres Sarv, Tõnis Järs, Tõnu Eimra, Kaspar Aus, Villu Adamson, Andrus Treier, Madis Fuchs, Tauri Kõtsi

Heli- ja videoala / Audio-Visual Department Andres Tirmaste, Vaiko Vreimann, Kalev Kääpa, Andreas Kangur, Juho Porila, Mihkel Kahro

Muusikaosakond / Music Department Kätlin Hoop, Eleri Helimets

Pürotehnilised lahendused / Pyrotechnical Solutions Tulekild Ilutulestikud OÜ

Kavalehe teostus / Program Team:

Kujundus / Design Aide Eendra, Katrin Leement

Tekstid / Texts Kai Rohejärv

Fotograaf / Photographer Maris Savik

Tõlked / Translations Luisa Tõlkebüroo / Luisa Translation Bureau

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAEEX /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEEX

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,
Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,
Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Autopartner

Ametlik hotellipartner

KULTUURIMINISTEERIUM

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

MARTELL
COGNAC
FONDÉE EN 1715

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

ELAMUSTEKS LOODUD

TOYOTA COROLLA CROSS

Teatrielamuste toetaja
amservauto.ee

AMSERV
TOYOTA ON MEIE HING

Pakume üheskoos enam

LYDIA
HOTEL

www.lydia.ee
Ülikooli 14, Tartu

DORPAT

www.dorpat.ee
Soola 6, Tartu

vanemuine.ee